

بیم و امیدهای فسادخیزی امروز جامعه

طمع‌ورزی و زیاده‌خواهی نهادهای خصوصی شد. فساد در دهه ۹۰ به یک مساله عمومی تبدیل شد به طوری که با سایر مسائل اجتماعی نظیر کاهش سرمایه اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی، فقر و بحران اعتماد عمومی مرتبط بود. روند نگران‌کننده رشد قارچ‌گونه فساد در دهه ۹۰ شمسی و ابراز نارضایتی عمومی از عملکرد نهادهای مبارزه با فساد که در رأس آن قوه قضائیه قرار داشت، بار دیگر منجر به توجه نظام سیاستگذاری کشور به مقوله «فساد» شد. در یکی از این اقدامات، رهبر معظم انقلاب در ۱۶ اسفند ۱۳۹۷ در حکمی آیت‌الله رئیسی، رابه ریاست این قوه منصوب کردند و خواستار تحول در دستگاه عدالت (قوه عدلیه) به محوریت مبارزه با فساد و حفاظت از سلامت قوه قضائیه در مسیر این مبارزه شدند. آیت‌الله رئیسی نیز فسادستیزی را از درون خود قوه قضائیه آغاز و کوشش کرد فضا و گفتمان مبارزه با فساد شکل بگیرد.

انتظار جامعه به واکنش دستگاه‌های حاکمیتی به مساله فساد، دو قوه دیگر را نیز وارد میدان کرده تا حداقل بازیگر منفعل تام در این عرصه نباشند و قدمی برای مبارزه با فساد، در عمل و نه در شعار بردارند. آخرین این تلاش‌ها، تنظیم و تدوین لوایح سه‌گانه ضدفساد است. لوایح سه‌گانه «شفافیت»، «مبارزه با مفاسد و سالم‌سازی نظام اداری» و «تعارض منافع» سه لایحه‌ای بودند که پاییز سال گذشته دولت به‌عنوان نشانه‌گیری گلوگاه‌های فسادخیز کشور تنظیم و آماده ارائه به مجلس کرد و احتمالاً جزء اولین دستورکارهای مجلس یازدهم خواهد بود. اما با تمام این اقدامات، هنوز کشور نیازمند قوانین کارآمد و عزم جدی و فوری مسئولان در عرصه این مبارزه نفس‌گیر است.

این روزها که سخن از ویروس کروناست، برای جدی شدن مبارزه با فساد بهتر است از ویروس فساد سخن گفت، چنانچه رهبر فرزانه انقلاب در دیدار با نمایندگان مجلس هفتم بیان کردند: «فساد مالی، مثل خوره، ایدز و سرطان است؛ باید با آن مبارزه کرد. باید با فساد مبارزه جدی کرد.» (بیانات ۱۳۸۳/۰۳/۲۷)

مرکز رشد دانشگاه امام‌صادق (ع) در پنجمین نشریه «تاملات رشد» در بهار ۱۳۹۹ به مساله فسادخیزی، فسادستیزی و فسادکاو نظام اداری به‌صورت جداگانه پرداخته است. اما ویژه‌نامه پیش‌رو حاصل همکاری پژوهشگران مرکز رشد دانشگاه امام‌صادق (ع) و تحریریه روزنامه «فرهیختگان» همزمان با هفته قوه قضائیه است. این مجموعه در تلاش است با بررسی علل فسادخیزی، نحوه مواجهه با فساد و بررسی برخی از مصادیق فساد در ساختار اداری کشور، مسیر گفت‌وگوی مسئولان با اصحاب اندیشه و رسانه برای حل این مساله را هموار سازد.

این اثر تقدیم می‌شود به روح بزرگ و پرفتوح شهید آیت‌الله بهشتی، همان که امام امت او را اسوه مسئولان معرفی کرد. «بهشتی مظلوم زیست، مظلوم مرد و خار چشم دشمنان اسلام بود. بهشتی مثل یک ملت بود برای ملت ما.»

فساد، تبعیض و مشتقات آن خشونت‌آمیزترین چهره حاکمان و حکومت‌ها علیه مردم خود است. انقلاب اسلامی ایران، به رهبری امام امت با هدف مبارزه با فساد و بی‌عدالتی در بهمن ۱۳۵۷ بر حکومت فاسد منحوس پهلوی پیروز شد. فساد دوره پهلوی چنان در ارکان نظامات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی توسعه کمی و کیفی پیدا کرده بود که ادامه حیات آن حکومت مقدور و ممکن نبود. اوج گسترش آن فساد در دهه ۵۰ شمسی با انواع اصلاحات اقتصادی شاه و افزایش ناگهانی درآمد حکومت از طریق افزایش قیمت نفت خام رقم خورد. «محمود سریع‌القلم» در کتاب «عصر اقتدار پهلوی» آورده است در اواسط سال ۱۳۵۷، بانک مرکزی پهلوی در گزارشی اسامی ۱۷۷ نفر از نزدیکان شاه را اعلام می‌کند که بیش از دویلمیلیارد دلار از کشور خارج کرده‌اند. در این فهرست بلندپایه، اسامی‌ای چون «شریف‌امامی» با ۳۱ میلیون دلار ذکر شده است تا بسیاری از مسئولان حکومتی و دولتی.

انقلاب اسلامی علیه این شرایط، با نفس امام امت و همراهی ملت ایران قیام کرد تا با تغییر شرایط، مسیر جدید حکمرانی شکل گیرد. شباهت زندگی حاکمان با مردم و کوشش بی‌وقفه در مبارزه با فساد از همان اوایل انقلاب آغاز شد.

اما در سال‌های بعد این روند به‌خوبی دنبال نشد و به‌تدریج بعد از گذران سال‌های پیروزی انقلاب اسلامی و به‌طور خاص پایان جنگ تحمیلی، «حرص و طمع» بار دیگر میان برخی حکمرانان و به‌تبع برخی از طبقات اجتماع شایع شد.

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی، از همان ابتدای دهه ۷۰ شمسی با نهدی اشرافیت مذهبی و حکومتی و تحذیر از تجمل‌گرایی و دنیا دوستی افراطی، کوشش کردند تا مسیر و چرخه انقلاب به‌نفع فاسدان و طمع‌ورزان تغییر نکند؛ اما عدم همراهی دولت‌های بعد از جنگ، نیروی پر قدرت طمع‌ورزی و البته توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور، اجازه نداد تا این کوشش به سرانجام مطلوب و یک جریان پایدار منجر شود.

رهبر انقلاب در مرحله بعد، از ابتدای دهه ۸۰ شمسی تلاش کردند نهال جنبش عدالتخواهی را درون دانشگاه در خدمت مبارزه با فساد قرار دهند. سال ۱۳۷۹، ازسوی ایشان به‌نام سال «رفتار علوی» نامگذاری شد تا بستر فرهنگی مناسب برای جنبش مبارزه با فساد شکل گیرد. ایشان همچنین در هم‌آوردی بهشت‌ماه ۱۳۸۰ در فرمان هشت‌ماده‌ای به سران قوا، خواستار مبارزه همه‌جانبه و سازماندهی شده با مفاسد اقتصادی و مالی شدند. اما این فرمان هشت‌ماده‌ای نیز به‌علل مختلف جدی گرفته نشد و عوارض و پیامدهای آن به‌تدریج از دهه ۹۰ شمسی ظاهر شد.

دهه ۹۰ شمسی، دهه اعلام فسادهای اقتصادی نجومی بود که افکار عمومی را به‌شدت تحت‌تأثیر خود قرار داد. همزمانی این فساد با تحریم ظالمانه جهانی علیه مردم ایران موجب حس تبعیض و بی‌عدالتی میان بدنه اجتماعی و رشد

صاحب امتیاز: دانشگاه آزاد اسلامی

مدیرمسئول: محمدامین ایمانجانی - سردبیر: مسعود فروغی

دفتر مدیرمسئول: ۶۶۳۴۸۰۱۶ - تحریریه: ۰۱۸۲-۶۶۷۶۰۱۸۰ - فکس: ۰۵۱-۶۶۷۶۰۵۱۱-۶۶۷۲۶۰۴۷

روابط عمومی: ۶۶۷۶۰۴۹۹ - سازمان آگهی‌ها: ۰۱۸-۶۶۳۴۸۰۴۶۹

چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی - توزیع فرهیختگان: ۰۱۲-۶۶۳۴۸۰۱۱

نشانی: خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری، روبه‌روی ساختمان بورس

ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

این ویژه‌نامه با همکاری مرکز رشد دانشگاه امام‌صادق (ع) تهیه شده است